

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 1991/61

Karar Sayısı : 1992/34

Karar Günü : 20.5.1992

R.G. Tarih-Sayı :29.09.1994-22066

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Balıkesir İş Mahkemesi.

İTİRAZIN KONUSU : 17.7.1964 günlü, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 10. maddesinin son fıkrasındaki "... 26 ncı maddede yazılı sorumluluk halleri aranmaksızın ..." sözcüklerinin Anayasa'nın 10., 38. ve 60. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I- OLAY

Davalıların miras bırakanlarının işlettiği marangoz atölyesine 4.4.1985 tarihinde bir uçağın düşmesi sonucu işyeri sahibi ile işyerinde çalışan iki işçi ölmüştür. Bu işçilerin kazadan bir yıl kadar önce çırak olarak işe başladıkları ancak çıraklık sözleşmeleri ile işe giriş bildirgelerinin bulunmadığı anlaşılmıştır. Sosyal Sigortalar Kurumu her iki işçinin hak sahiplerine yaptığı ödemeyi işverenin mirasçılarından talep etmiştir. Mahkemece verilen hüküm, Yargıtay 10. Hukuk Dairesi'nce istemden % 80 indirim yapılmak suretiyle düzeltilerek onanmıştır.

Sosyal Sigortalar Kurumu, son yasa, kararname ve katsayı yükselmelerinin uygulanması sonucu ölen işçilerin hak sahiplerinin gelirlerinde meydana gelen artış nedeniyle bu tutarın % 20'si ile,

daha önce açılan davadaki istemin % 20'sinden hükmedilen tutar düşülerek kalanın eklenmesiyle elde edilecek miktarın 506 sayılı Yasa'nın 10. maddesi uyarınca tazmini istemiyle İş Mahkemesi'nde açtığı yeni davada davalılar vekilinin Anayasa'ya aykırılık iddiası Mahkeme'ce ciddi bulunmuş, bu maddede yer alan "... 26 ncı maddede yazılı sorumluluk halleri aranmaksızın ..." ibaresinin iptaline karar verilmesi istemi ile Anayasa Mahkemesi'ne başvurulmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A. İptali İstenilen Yasa Kuralı :

İptali istenen sözcükleri de içeren 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 10. maddesi şöyledir:

"Madde 10- Sigortalı çalıştırmaya başlandığının süresi içinde Kuruma bildirmemesi halinde bildirgenin sonradan verildiği veya sigortalı çalıştırıldığının Kurumca tespit edildiği tarihten önce meydana gelen iş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve analık hallerinde ilgililerin sigorta yardımları Kurumca sağlanır.

Sigortalı çalıştırmaya başlandığı Kuruma bildirilmiş veya bu husus Kurumca tespit edilmiş olmakla beraber, yeniden işe alınan sigortalılardan, süresi içinde Kuruma

bildirilmeyenler için de, iş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve analık hallerinde gerekli sigorta yardımları Kurumca sağlanır. Ancak, yukarıki fıkralarda belirtilen sigorta olayları için Kurumca yapılan ve ileride yapılması gerekli bulunan her türlü masrafların tutarı ile, gelir bağlanırsa bu gelirlerin 22 nci maddede sözü geçen tarifeye göre hesabedilecek sermaye değerleri tutarı, 26 ncı maddede yazılı sorumluluk halleri aranmaksızın, işverene ayrıca ödettilir."

B. İlgili Yasa Kuralı :

Sosyal Sigortalar Yasası'nın konuyla ilgili 26. maddesi de şöyledir:

"Madde 26- (Değişik birinci fıkra: 20/6/1987-3395/2 md.) İş kazası ve meslek hastalığı, işverenin kastı veya işçilerin sağlığını koruma ve iş güvenliği ile ilgili mevzuat hükümlerine aykırı hareketi veyahut suç sayılabilir bir hareketi sonucu olmuşsa, Kurumca sigortalıya veya haksahibi kimselerine yapılan veya ileride yapılması gerekli bulunan her türlü giderlerin tutarları ile gelir bağlanırsa bu gelirlerinin 22 nci maddede belirtilen tarifeye göre hesaplanacak sermaye değerleri toplamı sigortalı veya hak sahibi kimselerin işverenden isteyebilecekleri miktarlarla sınırlı olmak üzere kurumca işverene ödettilir. İş kazası veya meslek hastalığı, 3 üncü birkişinin kasıt veya kusuru yüzünden olmuşsa, Kurumca bütün sigorta yardımları yapılmakla beraber zarara sebep olan 3 üncü kişilere ve şayet kusuru varsa bunları çalıştıranlara Borçlar Kanunu hükümlerine göre rücu edilir.

(Ek : 24/10/1983-2934/3 Md.) Ancak; iş kazası veya meslek hastalıkları sonucu ölümlerde bu Kanun uyarınca hak sahiplerine yapılacak her türlü yardım ve ödemeler için, iş kazası veya meslek

hastalığının meydana gelmesinde kasdı veya kusuru bulunupda aynı iş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölen sigortalının hak sahiplerine Kurumca rücu edilemez."

C. Dayanılan Anayasa Kuralları :

İptal isteminin gerekçesinde dayanılan Anayasa kuralları şunlardır:

1. "MADDE 10.- Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetmeksizin kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

2. "MADDE 38.- Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.

Suç ve ceza zamanaşımı ile ceza mahkûmiyetinin sonuçları konusunda da yukarıdaki fıkra uygulanır.

Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur.

Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz.

Hiç kimse kendisini ve kanunda gösterilen yakınlarını suçlayan bir beyanda bulunmaya veya bu yolda delil göstermeye zorlanamaz.

Ceza sorumluluğu şahsîdir.

Genel müsadere cezası verilemez.

İdare, kişi hürriyetinin kısıtlanması sonucunu doğuran bir müeyyide uygulayamaz. Silahlı Kuvvetlerin iç düzeni bakımından bu hükme kanunla istisnalar getirilebilir.

Vatandaş, suç sebebiyle yabancı bir ülkeye geri verilemez."

3. "MADDE 60.- Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir.

Devlet, bu güvenliğı sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar."

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi uyarınca Yekta Güngör ÖZDEN, Güven DİNÇER, Servet TÜZÜN, Mustafa ŞAHİN, İhsan PEKEL, Selçuk TÜZÜN, Ahmet N. SEZER, Erol CANSEL, Yavuz NAZAROĞLU, Haşim KILIÇ ve Yalçın ACARGÜN'ün katılmalarıyla 31.12.1991 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında; "Dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine" oybirliğiyle karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

İşin esasına ilişkin rapor, başvuru kararı ve ekleri, iptali istenilen yasa kuralı ile dayanan Anayasa kuralları, bunların gerekçeleri ve öteki yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereğı görüşölüp düşünölü:

A) İtiraz Konusu Kuralın, Anlamı ve Kapsamı :

İş kazaları, meslek hastalıkları ve analık sigortası konusu toplu olarak hukukumuzda ilk kez 27.6.1945 günlü, 4772 sayılı Yasa ile düzenlenmiştir. Bu Yasa'nın 84. maddesinde işyerini bildirmeyen işverenin İşçi Sigortaları İdaresi'ne karşı sorumluluğı konusu yer almıştır. Maddenin 1.3.1950 günlü, 5564 ve 18.2.1957 günlü, 6917 sayılı Yasa'larla değıştirilmiş biçimi içerik olarak 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun "Bildirilmeyen sigortalılar için yapılacak işlem" başlığını taşıyan 10. maddesine yansımıştır.

Anayasa'nın devlete sosyal güvenlik hakkı konusunda yüklediğı ödev doğrultusunda, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun, iş kazalarıyla meslek hastalıkları, hastalık, analık, malüllük, yaşlılık ve ölüm sigortalarında tanınan hakların ve sağlanan yararların uluslararası ölçölere uygun olması gerektiğı,

yürürlükte bulunan kimi yasaların kapsamı dışında kalan işyerlerinde çalışanların sosyal sigorta güvencesi altına alınmalarının zorunlu olduğı düşüncesiyle hazırlandığı Yasa'nın genel gerekçesinde belirtilmiştir.

Sosyal Sigortalar Yasası'nın 2. maddesine göre bir hizmet akdine dayanarak bir veya birkaç işveren tarafından çalıştırılanlar bu Yasa'ya göre sigortalı sayılırlar. Çalıştırılanlar, işe alınmalarıyla kendiliğinden "sigortalı" olurlar. Sigortalı sayılmada önemli olan, hizmet ilişkisinin hukuken değil, eylemli biçimde

kurulmuş olmasıdır. Böylece sigortalılar ile işverenleri hakkında sigorta hak ve yükümleri kişinin işe alındığı tarihte başlamaktadır.

Aynı Yasa'nın 8. maddesine işverenin işyerini bildirme yükümlülüğü, 9. maddede ise, işverenin çalıştırdığı sigortalıları örneği Kurumca hazırlanan bildirgelerle engeç bir ay içinde Kuruma bildirme yükümlülüğü yer almaktadır. Böylece her sigortalı için ayrı bir dosya oluşturularak Yasa'nın kapsadığı sosyal güvencenin sağlanması amaçlanmaktadır.

Sosyal Sigortalar Yasası'nın 10. maddesinde, başlıca iki husus düzenlenmektedir. Bunlardan ilki Kurumun sosyal sigorta olayına uğramış sigortalıya o olayın gerektirdiği sigorta yardımlarını yapmakla ödevli bulunduğu ilişkindir. İkincisi Kurumun yapmış olduğu yardımları işverene ödettirme yetkisiyle ilgilidir. Başka bir anlatımla madde çalıştırılan sigortalıların kendisine bildirilmemeleri durumunda Kurumun ne gibi ödevleri yerine getirmekle yükümlü bulunduğunu, buna karşılık sahip olduğu haklar düzenlenmektedir.

Sosyal Sigortalar Yasası'nın 10. maddesinin birinci fıkrası, 9. maddede öngörülen bir aylık süre içinde sigortalı çalıştırıldığının Kuruma bildirilmemesi durumunda, bildirgenin sonradan verildiği veya sigortalı çalıştırıldığının Kurumca tesbit edildiği tarihten önce meydana gelen iş kazası, meslek hastalığı ve analık hallerinde ilgililerin sigorta yardımlarının Kurumca sağlanacağını belirtmektedir. Görüldüğü gibi bu fıkra, işverenin çalıştırdığı sigortalıyı bildirme yükümü düzenlenmiştir. Kurumun bu maddeye dayanan ödev ve hakları ise iş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve analık sigortalarına ilişkin bulunmakta, tüm sigorta olaylarını kapsamamaktadır. İşverenin Kurum harcamalarından sorumlu tutulabilmesi için sigorta olayının belli bir zaman dilimi içinde meydana gelmiş olması gereklidir. Bu zaman dilimi Sosyal Sigortalar Yasası'nın 9. maddesinde öngörülen bir aylık bildirme verme süresinin bitimiyle başlar; bildirgenin verilmesi ya da Kurumca sigortalı çalıştırıldığının saptanmasıyla son bulur. Kurumun meydana gelen sigorta olayından dolayı yardım ödevi, Yasanın sigortalı saydığı kişiler ile bu kişilerin hak sahiplerini kapsamaktadır. Böylece, 10. maddenin birinci fıkrasıyla, süresinde bildirgesi verilmemiş sigortalıları ve onların yakınlarını Sosyal Sigortalar Yasası'nın tanıdığı haklar açısından, bildirgeleri verilmiş olsaydı hangi durumda bulunacak idiyse o duruma getirmek ve kayba uğramaktan korumak amaçlanmaktadır.

Maddenin ikinci fıkrası ile de, yeniden işe alınan sigortalılardan süresi içinde Kuruma bildirilmeyenlere de aynı haklar tanınmıştır.

Maddenin son fıkrasında Kurumun, meydana gelen sigorta olayı nedeniyle yaptığı ve ileride yapacağı her türlü harcamayı 26. maddede yazılı sorumluluk durumları aranmaksızın işverene ödettireceği hükmü yer almıştır. Başka bir anlatımla maddede Kurumun sigortalıya yaptığı yardımları işverene ödettirme hakkı ve bunun nasıl sağlanacağı açıklanmaktadır. Sosyal Sigortalar Yasası'nın 26. maddesi esas olarak çalıştırdığı kişiyi sigorta ettiren işverenin sorumluluğuna ilişkindir. Bu maddenin birinci fıkrasında, işverenin sorumluluğu; meydana gelen sigorta olayında, kasdının iş güvenliği ile ilgili kurallara aykırı davranışının ya da suç sayılır bir eyleminin bulunmasına bağlıdır. 10. maddede ise, işveren o anlamda kusurlu olsun-olmasın sorumludur. Sorumluluğunun nedeni 9. maddede öngörülmüş olan bildirme yükümünü yerine getirmemiş olmasıdır.

İtiraz konusu kuralın anlam ve kapsamına ilişkin açıklamalardan ve öğretideki görüşlerin değerlendirilmesinden anlaşılabacağı üzere, 506 sayılı Yasa'nın 10. maddesinin son fıkrasında öngörülen işverenin sorumluluğu; sigorta olayından bağımsız, işverenin çalıştırdığı kişiyi Kuruma bildirme yükümlülüğünü yerine getirmemesinden doğan ve bir yaptırım (müeyyide) niteliği taşıyan sosyal sigortalar sistemine özgü bir sorumluluktur.

B) Anayasa'ya Aykırılık Sorunu :

1- Anayasa'nın 10. Maddesi Yönünden İnceleme :

İtiraz eden Mahkeme'nin başvuru kararında, çalıştırdığı işçiyi Kuruma bildirmeyen işverenin işyerinde meydana gelen kazada kusursuz da olsa ya da iş kazası işçinin kusurundan veya kaçınılmaz bir olaydan da doğsa Kuruma karşı zararın tümünden sorumlu tutulduğu, ayrıca bildirim yükümlülüğünü yerine getirmediği için aynı Kanun'un 140. maddesine göre cezalandırıldığı; oysa 26. maddede işverenin işyerinde meydana gelen iş kazasında kusuru oranında sorumlu tutulduğu, bu durumun işverenler açısından açık bir eşitsizlik yarattığı ileri sürülmektedir.

Anayasa'nın 10. maddesinde öngörülen eşitlik ilkesi, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı olacağı anlamına gelmez.

Yasaların uygulanmasında dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ayrılığı gözetilmesi ve bu nedenlerle eşitsizliğe yol açılması Anayasa katında geçerli görülemez. Bu mutlak yasak, birbirinin aynı durumda olanlara ayrı kuralların uygulanmasını ve ayrıcalıklı kişi ve toplulukların yaratılmasını engellemektedir. Kimi yurttaşların haklı bir nedene dayanılarak değişik kurallara bağlı tutulmaları eşitlik ilkesine aykırılık oluşturmaz. Durum ve konumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve değişik uygulamaları gerekli kılabilir. Özellikler, ayrılıklara dayandığı için haklı olan nedenler, ayrı düzenlemeyi aykırı değil geçerli kılar. Aynı kurumda

olanlar için ayrı düzenleme aykırılık oluşturur. Anayasa'nın amaçladığı eşitlik; eylemli değil, hukuksal eşitliktir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar ayrı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'nın öngördüğü eşitlik çiğnenmiş olmaz. Başka bir anlatımla, kişisel nitelikleri ve durumları özdeş olanlar arasında yasalara konulan kurallarla değişik uygulamalar yapılamaz. Durumlardaki değişikliğin doğurduğu zorunluluklar, kamu yararı ya da başka haklı nedenlere dayanılarak yasalarla farklı uygulamalar getirilmesi durumunda Anayasa'nın eşitlik ilkesinin çiğnendiği sonucu çıkarılamaz. Eşitliği bozduğu savıyla iptali istenen kural, haklı bir nedene dayanmakta ya da kamu yararı amacıyla yürürlüğe konulmuş ise bu kuralın eşitlik ilkesini zedelediğinden söz edilemez.

Sosyal Sigortalar Yasası'nın 10. maddesindeki işveren, işyerinde çalıştırdığı işçiyi yasal süresi içinde Kuruma bildirmeyen işverendir. Buna karşılık 26. maddedeki işveren ise bu yükümlülüğünü yerine getiren işverendir. Yasa'nın 10. ve 26. maddeleri kapsamına giren işverenler arasındaki temel farklılık, söz konusu bildirim yükümlülüğünü yerine getirip getirmeme durumunda toplanmaktadır. 10. maddedeki işveren, işyerinde meydana gelen sigorta olayından doğan zararı, kusurlu olsun olmasın Kuruma ödemekle yükümlüdür. 26. maddedeki işveren ise, ancak kasdı, işçilerin sağlığını koruma ya da işgüvenliği ile ilgili kurallara aykırı davranışı veya suç sayılır bir eylemi sonucunda, işyerinde meydana gelen sigorta olayından doğan zararı kusuru oranında Kuruma karşı tazminle yükümlüdür. Yasakoyucunun, her iki

madde kapsamına giren işverenler yönünden, ayrı hukuksal durumları ayrı kurallara bağlı tutmasında, eşitlik ilkesine aykırılık bulunmamaktadır.

İtiraz yoluna başvuran Mahkeme, 10. ve 26. maddelerdeki işverenler arasında, tazmin sorumluluğu bakımından eşitsizlik meydana geldiğini ileri sürerken, 10. madde kapsamına giren işverenlerin tazmin sorumluluklarına ek olarak, bildirimde bulunmamış olmaları nedeniyle, ayrıca 140. madde uyarınca para cezası ile cezalandırılacaklarına da değinmektedir.

506 sayılı Yasa'nın 9. maddesine göre, işveren çalıştırdığı sigortalıları örneği Kurumca hazırlanacak bildirimlerle en geç bir ay içinde Kuruma bildirmek zorundadır. Bu yükümlülüğü yerine getirmemenin yaptırımı, aynı Yasa'nın 140/a maddesinde işverene para cezası verilmesi biçiminde öngörülmüştür. 10. madde kapsamına giren işverenin ise, bildirim yükümlülüğünü yerine getirmemiş olmanın yanı sıra, işyerinde meydana gelen sigorta olayından dolayı Kuruma karşı tazmin sorumluluğu da bulunmaktadır. Bu durumda, 9. ve 10. maddelerin bağlandığı hukukî sonuçların birbirinden farklı olması nedeniyle, bu iki madde arasında ilişki kurularak eşitlik ilkesi yönünden karşılaştırma yapmak olanaksızdır.

Bu nedenlerle itiraz konusu kural Anayasa'nın 10. maddesindeki eşitlik ilkesine aykırı görülmemiştir.

2- Anayasa'nın 38. Maddesi Yönünden İnceleme:

İtiraz yoluna başvuran Mahkemenin başvuru kararında;

"26. maddede yazılı sorumluluk halleri aranmaksızın" ibaresinin Anayasa'nın ... suç ve ceza arasındaki kurulması gereken muvazene ilkesine ve cezanın kişiselliği ilkesiyle aynı suçta aynı cezanın verilmesi ilkesine aykırılığının ciddî olduğu sonucuna varıldığı belirtilse de; itiraz konusu kuralın Anayasa'nın 38. maddesine aykırılığı ileri sürülmüştür.

Ancak, 506 sayılı Yasa'nın itiraz konusu 10. maddesinin son fıkrası "çalıştırdığı işçiyi Kuruma bildirmeyen işverenin, işyerinde doğan zararı kuruma karşı tazmin" sorumluluğuna ilişkindir. Bu nedenle, tazmin sorunuyla ilgili bir düzenlemeyi içeren itiraz konusu kuralın, Anayasa'nın suç ve cezalara ilişkin genel esasları belirleyen 38. maddesiyle ilgisi bulunmamaktadır.

3- Anayasa'nın 60. Maddesi Yönünden İnceleme :

Anayasa'nın 2. maddesine göre Türkiye Cumhuriyeti, sosyal bir hukuk devletidir. Sosyal devlet, vatandaşların sosyal durum ve refahlarıyla ilgilenen, onlara asgari bir yaşam düzeyi sağlamakla kendini görevli sayan devlettir. Anayasa'nın "devletin temel amaç ve görevleri" başlığını taşıyan 5. maddesinde de; kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmak, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli koşulları hazırlamak Devletin temel amaç ve görevleri arasında gösterilmiştir.

Bu amaçları gerçekleştirmenin en etkin araçlarından birisini de sosyal güvenlik hakkı oluşturmaktadır. Anayasa'nın 60. maddesinin birinci fıkrasında, "Herkes sosyal güvenlik hakkına sahiptir" kuralına yer verilmiştir. Bu kural, bireylere yaşlılık, hastalık, kaza, ölüm ve

malüllük gibi sosyal riskler karşısında asgari ölçüde bir yaşam düzeyi sağlama amacını gerçekleştirmeye yöneliktir.

Yaşamın kaçınılmaz bir sonucu olarak karşılaşılan tehlikelerden korunma ve geleceğe güven içinde bakabilme isteği, insanlığın en eski özlemlerinden biri olmasına karşın, sosyal güvenlik düşüncesi, özellikle sanayi toplumu olmuş ya da olma yoluna girmiş toplumların gereksinimlerinden doğmuştur. Sosyal güvenliğin sağlanması bir gelecek güvencesini yaratmakta ve böylece modern toplumda bireyin mutluluğuna hizmet eden en temel araçlardan biri olmaktadır. Günümüzde sosyal hukuk devleti, bireyleri, toplumsal risklere karşı korumak ve geleceğe güvenle bakmalarını sağlama

görevini üstlenmiştir.

Anayasa'nın 60. maddesinin 2. fıkrasında: "Devlet, bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilâtını kurar" denilmektedir. Bu madde ile devlete yüklenen sosyal güvenliğin sağlama ödevini yerine getirmek üzere kurulmuş kurumlardan birisi de Sosyal Sigortalar Kurumu'dur. Kurum, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'yla düzenlenen sosyal sigorta sistemini yürütmekle ödevlidir.

Sosyal Sigortalar Kurumu'nun üstlendiği sosyal yardımları sağlayarak sigortalıların sosyal güvenliğinin gerçekleştirebilmesi için sağlam bir gelir kaynağının bulunması gerekmektedir. Burada en önemli kaynağı 506 sayılı Yasa uyarınca ve sigorta yardımını zorunlu kılan riskin özelliğine göre, sigortalı ya da işverenden alınan primler oluşturmaktadır. Bu nedenle, Sosyal Sigortalar Kurumu'nun

kendisinden beklenen sosyal yardımları yaparak, sosyal güvenlik işlevini yerine getirebilmesi sigorta primlerinin yükümlülerce zamanında aksamadan ödenmesine ve böylece gelir kaynağının sürekli

olarak güçlenmesine bağlıdır. Primlerle yaşamını sürdüren Kurumun çalışanların karşılaşacağı sosyal riskleri gereğince, karşılayabilmesi için her işyerinin sistem içinde ve sisteme katkıda bulunması büyük önem taşır. Bu katkının da, işverenin herşeyden önce işyerinde çalıştırdığı işçileri Yasa'da öngörülen süre içinde Kuruma bildirmesi ve daha sonra Yasa'da öngörülen primleri de zamanında eksiksiz ödemesi ile gerçekleşeceği açıktır.

İşyerinde çalıştırdığı işçiyi bildirmeyen (kaçak işçi çalıştıran) işveren, doğal olarak prim ödeme yükümlülüğünü de yerine getirmemektedir. İşyerinde meydana gelecek sigorta olayından çalışanların gördüğü zararları sosyal güvenlik hakkı uyarınca Kurum üstlenmektedir. Çünkü, 506 sayılı Yasa'nın işverene yüklenen yükümlülüklerin işveren tarafından yerine getirilmemesi, sigortalının Yasa gereği kendiliğinden doğan sigorta ilişkisine dayanan sosyal yardımlardan yararlanma hakkını etkilememektedir. Bu kural gereği, çalıştırdığı işçiyi bildirmeyen işverenin işyerindeki işçiler de sosyal güvenlik hakkından yararlandırılmaktadır. Bu durumda, Sosyal Sigortalar Kurumu'nun önceden elde ettiği gelir (prim) kaynaklarından yapmış olduğu sosyal yardım harcamalarını bildirim yükümlülüğünü yerine getirmemiş işverenden istemesi, sosyal sigorta sisteminin gereğidir. Yükümlülüğünü yerine getirmeyen işverenin, geçmiş döneme ilişkin primi ödemek zorunda olması Sosyal Sigortalar Kurumu'nun tazminat istemini engellemez. Çünkü, hiç kimse bir sigorta olayının meydana gelmesinden sonra geçmişe dönük olarak prim ödeyerek kendisini sorumluluk dışında tutamaz.

Esas Sayısı : 1991/61
Karar Sayısı : 1992/34

Belirtilen nedenlerle, itiraz konusu kural, Anayasa'nın 60. maddesine aykırılık oluşturmamaktadır.

İtirazın reddi gerekir.

Güven DİNÇER bu görüşe katılmamıştır.

VI- SONUÇ

17.7.1964 günlü, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 10. maddesinin son fıkrasındaki "... 26. maddede yazılı sorumluluk halleri aranmaksızın ..." sözcüklerinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Güven DİNÇER'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

20.5.1992 gününde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Yekta Güngör ÖZDEN	Güven DİNÇER	Yılmaz ALİEFENDİOĞLU
Üye	Üye	Üye
Mustafa ŞAHİN	İhsan PEKEL	Selçuk TÜZÜN
Üye	Üye	Üye
Ahmet N. SEZER	Erol CANSEL	Yavuz NAZAROĞLU
Üye		Üye
Haşim KILIÇ		Yalçın ACARGÜN

KARŞIOY YAZISI

Esas Sayısı : 1991/61

Karar Sayısı : 1992/34

Anayasa'nın 60. maddesinde; herkesin sosyal güvenlik hakkına sahip olacağı ve Devletin sosyal güvenliği sağlamak için gerekli tedbirleri alacağı ve teşkilat kuracağı öngörülmüştür

Anayasamız gereği sosyal güvenlik ve sigorta sistemi Devlet tarafından kurulmuş ve sosyal sigortaların kuralları da yasalarla düzenlenmiştir. Sosyal sigorta sözleşmeyle değil yasalarla ve yasal ölçülerle kurulmuş bir sistem olup, kamu gücüyle düzenlenmiştir. Sosyal Sigortalar Kanunu'nda sigortanın kapsamı, sigorta primleri ile karşılanan risk belirlenmiştir. Sistemin temel özelliği mecburi olmasıdır.

Sosyal sigortaların özel sigortalardan farkı, onların özel sigorta sistemi tarafından karşılanmayan riskleri karşılaması ve toplumun zayıf kesimlerini koruyabilmesidir.

Modern toplumda kişilerin karşılaştığı riskler, işyerinde veya dışında her gün daha değişik biçimler göstermektedir. İşyerlerindeki iş kazaları yalnız çalışma şartlarından değil olayda olduğu gibi bir uçağın işyerine düşmesi gibi çok değişik bir nedenlerle de olabilmektedir.

Küçük işyerleri ve onların işverenleri toplumda işçiler gibi özel olarak korunmaya muhtaçtır. Onları korumayan bir sosyal güvenlik sistemi işçiyi korumayan bir sosyal güvenlik sistemi gibidir. Sosyal sigorta yasalarında küçük işverenlerin ve işyerlerinin bağımsızlıklarını kaybettirecek düzenleme ve yorum yapılmamalıdır.

Yanında çalışanların sigortası yaptırılması görevinin getirdiği hukuki yükümlülüğü ihmalen başka hiçbir sorumluluğu olmayan işveren, dava konusu kural yüzünden uçak kazasının hukuki sonuçlarına sanki uçağın sahibi veya düşmesinden o sorumluymuş gibi katlanmak zorunda kalmaktadır.

Başkasının fiili sonucunda nasıl bir kimse cezalandırılmazsa başka birinin neden olduğu kaza nedeniyle bir kimse nedensellik bağı kurulmadan sorumlu tutulamaz.

Herkes kendi fiilinin hukuki sonuçlarına katlanır, bunu reddeden bir yasa kuralının hukuk Devletinde yeri olamaz.

İşyerine uçak düşen işveren yönünden dava konusu kural, borçlar hukukumuzun sorumluluk anlayışının çok gerisindedir ve sosyal sigortanın ve getirdiği güvenlik sisteminin olmamasını temenni ettirecek niteliktedir.

Dava konusu bu kural, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın hukuk Devleti olduğunu belirleyen 2. maddesine ve sosyal güvenliği düzenleyen 60. maddesine aykırılığı nedeniyle iptal edilmelidir.

Güven DİNÇER

Başkanvekili